

**КРИМІНАЛЬНА ТЕМАТИКА НА СТОРІНКАХ ПРЕСИ М. ТЕРНОПОЛЯ
(ЗА МАТЕРІАЛАМИ «НОВОЇ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ГАЗЕТИ» (2010Р.))**

Постановка проблеми. У наш час, як правило, знайомство масової аудиторії (практично всього населення країни) з криміналом відбувається через ЗМІ. І те, що показує телебачення, пишуть газети, про що розповідає радіо, стає критерієм довготривалого відношення масової аудиторії до матеріалу та його автора. Сьогодні не лише у нашій державі, а й у всьому пострадянському просторі склалася важка кримінальна ситуація, яка не може не відобразитися у засобах масової інформації. Тому на нашому газетному ринку Тернопілля користуються певним попитом у населення такі газети, як «Нова Тернопільська Газета», «Місто», «20 хвилин», які мають постійні кримінальні рубрики.

Аналіз останніх досліджень. Аналізу публікацій кримінальної тематики приділено принагідну увагу у наукових роботах вітчизняних і зарубіжних учених (В. Алексеев, А. Константінов, Ю. Поляков, О. Порфімович, М. Сівашова, А. Тертичний, М. Федотов), в яких зазначається, що сьогодні виникає необхідність дослідження таких матеріалів.

Метою нашої публікації є аналіз особливостей публікацій кримінальної тематики на шпальтах газети «Нова Тернопільська газета» за 2010 р. Для її вирішення необхідно визначити та обґрунтувати їх жанрову своєрідність та специфіку текстової організації.

Виклад основного матеріалу. Кримінальна тематика активізувалась в українській пресі після 1991 року. У газетах радянського періоду «кримінал» був рідкістю. Найчастіше це були своєрідні «передруки» з якоїсь великої столичної газети (маємо на увазі той час, коли столицею СРСР була Москва). І ще одна особливість – раніше найчастіше авторами кримінальних публікацій були працівники міліції. Кримінал протягом десятиріч відвойовував собі місце на газетній шпальті. На початку дев'яностих йому як рубриці приділяли мінімум уваги, та відповідно, місця в газеті. Найчастіше єдиною подібною інформацією були зведення, які друкувалися в «підвалі» або на останній сторінці [9, с. 61].

Більшість журналістів зізнається, що сьогодні метою їхньої діяльності є проінформувати, застерегти й попередити глядача про небезпеку. На думку Єгора Соболева, засновника та голови Бюро журналістських розслідувань «Свідомо», ефективне розслідування «впливає не на владу, а на громадян. Це не матеріал, після якого посадовців звільняють, штрафують або вони йдуть у відставку (бо так не буде, ми ще не розвинута демократія), а матеріал, після якого люди розуміють, що відбувається у важливих темах, чому та як це можна змінити і хто заважає або допомагає змінам» [6, с. 51]. Звісно, авторам розслідувань приємно отримувати відгуки від читачів та глядачів. Успіхом є обговорення та дискусії активної аудиторії щодо висвітленої проблеми на форумах. Однак реакція влади та вжиті нею заходи щодо виправлення чи покращання ситуації є найкращою нагородою для автора розслідування, адже мас-медіа покликані виконувати функцію контролера у суспільстві. Як з'ясувалося, у Тернополі кримінал шанують не багато газет. Кримінальні рубрики закріпилися в «Новій Тернопільській газеті», «Експресі». Іноді промайне певна «злочинна» стаття і у «Свободі», «Вільному житті», «20 хвилин» та знову зникне на кілька номерів.

«Нова Тернопільська газета» у буквальній розшифровці – інформаційно-публіцистична газета. Це одна із найпопулярніших і тиражних газет на Тернопіллі, виконується в кольорі, виходить щотижня. Її тираж, як указують у вихідних даних, – 27 230 примірників. Головний редактор – М. Мартинчук. Над кримінальною тематикою у досліджуваній нами газеті працюють такі журналісти, як: Інна Приступа, Ігор Біскупський, Люба Лазука, Оксана Гончаренко та ін.

Для журналістів серйозною проблемою є пошук інформації на теми криміналістики. Загальнодоступними джерелами можуть бути повідомлення прес-служб міліції. Така інформація найчастіше публікується на їх офіційних інтернет-сайтах. При аналізі публікацій кримінальної тематики у «Новій Тернопільській газеті» за 2010 рік нами виявлено 62 статті. Для ілюстрації статистики пропонуємо табл. 1 і табл. 2.

Табл. 1.

Публікації на кримінальну тематику у «Новій Тернопільській газеті» (2010).

Тематика	Дітей	Дорослих	Зі смерт. наслідками	Без смерт. наслідками	Разом	%
Вбивства	2	6			8	12,5
Зникнення	1	3	(1)		4	6,5
Торгівля людьми	2	1			3	5
Сімейне насилля	1	1			2	3
Самогубства	3	1			4	6,5
Згвалтування		2			2	3
Нещасні випадки			4	7	11	18
Аварії			8	3	11	18
Хабарництво					1	2
Хуліганство					8	12,5
Крадіжки					4	6,5
Бійки					4	6,5
Разом					62	100

Табл. 2.

Публікації на кримінальну тематику у «Новій Тернопільській газеті» (2010) за жанрами.

Жанри	Кількість	%
Аналітична стаття	26	42
Репортаж	9	14
Замітка	21	34
Огляд	6	10
Разом	62	100

Аналітика у «Новій Тернопільській газеті» є одночасно продуктом колективним та індивідуальним, характеризується авторським суб'єктивним підходом і впливом об'єктивних чинників. Провідну групу жанрів «Нової Тернопільської газети» складають аналітичні: стаття, огляд. У аналітичній статті, як правило, виноситься на обговорення читачів певна проблема та в межах жанрового матеріалу робиться спроба дослідити цю проблему, і за можливістю знайти шляхи її вирішення. Середній її обсяг становить від 8,5–12,5 тис. знаків. Вони розміщуються на внутрішніх сторінках газети. Інколи анонси кримінальних статей, які будуть представлені у наступних номерах можуть бути винесеними на першу сторінку. Читачеві не просто розказують про певний факт чи подія. В них аналізується досліджуваний факт чи подію у контексті проблеми. Саме такими є: «34-річна Інна згасла за кілька днів. Чи винні лікарі у її смерті?» (автор – В.Гаврилюк); також «Чому 18-річна Христинка Гашко не схотіла жити?» (автор – І. Біскупський); «Мертве немовля біля смітника знайшли... дворові коти» (автор – І. Приступа); «Мій Максимко не міг покінчити з життям...» (автор – І. Приступа) прослідковується певна композиція матеріалів. Це власне постановка проблеми, введення читача в суть справи. Розвитку дії в статті відповідає конфлікт позицій (варіант, теза, антитеза). У них найчастіше використовують тези і антитези, аргументи і контраргументи, висновки. До цього слід додати, що аналітична стаття у пресі часом страждає через відсутність логічних засновків, що підмінюються деклараціями і нічим не обґрунтованими твердженнями. Автори таких публікацій розраховують, як правило, на стиль мислення своїх читачів, вводючи аналогі і екскурси, що апріорі відомі аудиторії. Вони є майже у кожному номері. Практика журналістської діяльності переконливо демонструє, що журналісти, які спеціалізуються на кримінальних аналітичних статтях, досить швидко переключуються з однієї події на іншу, оскільки звикли до системного логічного аналізу і вміло використовують форми і методи наукового пізнання в сферах людської діяльності, де неминуче виникають проблемні питання [12, с. 15].

Журналісти «Нової Тернопільської газети» звертаються до кримінальної тематики у жанрі огляду, метою якого переважно є ознайомлення читачів з перебігом подій за тривалий проміжок часу чи рядом однорідних подій, фактів за стислий хронологічний період. Прикладом

цього слугує: «Небезпечне Тернопілля: дев'ять аварій за дев'ять днів!» (автор – Ю. Пошелюза); «Тернопільські послідовники Остапа Бендера» (автор – Л. Лазука); «За два дні – три смерті від отруєння чадним газом» (автор – О. Гончаренко). Найвні є і фахові коментарі, інколи він представлений у вигляді інтерв'ю-монологу фахівця, значно рідше – у формі діалогу між журналістом і респондентом.

Зустрічаються у «Новій Тернопільській газеті» і репортажі. Подієвий і тематичний у пресі, як правило, використовуються виключно словесно-логічна символіка, яку бажано ілюструвати фотознімками. Наприклад, «Із 15 могил злодійка зняла металеві хрести». Репортаж за своєю природою є синтетичним жанром. Він, як інформаційний жанр, споріднений з художньо-публіцистичними жанрами через використання методу наочного зображення дійсності. Однак в ньому наочність виконує чисто інформативну функцію про цілком конкретну подію, явище й ін. У ньому передається новина у динаміці, протікання події у часі, передається враження. Окрім теми, у ньому зображується й образ. Мова репортажу поєднує документальність і художність, що повинні бути в ідеальному балансі, якщо буде переважати художність, то репортаж перетворюється на белетристику, а якщо документальність – то стає сухим і нецікавим. Допускається у матеріалах емоційність, вигуки, суб'єктивні відчуття. Часто журналістами використовується й пряма мова, короткі діалоги. Саме репортаж Наталки Теліщак ««Сіячка доброго, розумного, вічного» торгувала людьми» (4-10 серпня, №31(516), с. 4) підтверджує вище сказане [10]. А інтерв'ю на шпальтах «Нової Тернопільської Газети» зустрічається у порівнянні з іншими жанрами, не часто.

У публікаціях ми помітили недостатність чи повну відсутність коментарів спеціалістів з певних галузей. Як зазначає О.Л. Порфімович, журналісту не потрібно: подавати інформацію, отриману із сумнівних джерел; матеріал подавати суб'єктивно і власні попередні висновки; емоційно подавати інформацію; вербально описувати жертв; без згоди не наполягати на інтерв'ю; розголошувати прізвища, конфіденційну інформацію, що має цінність для слідства [12, с. 19].

Враховуючи підходи у контексті інформування журналістами «Нової Тернопільської газети» кримінальних процесів, найхарактерніші проблеми можна узагальнено виокремити у дві групи: а) проблеми, що стосуються належного/неналежного здійснення кримінального судочинства, до якого, відповідно, входить дотримання/недотримання стандартів справедливого розгляду справи неупередженим та об'єктивним судом і дотримання принципу презумпції невинуватості («Фермер Ігор Дацків виграв суд у ДАІ та міліції» (автор – Л. Лазука), «Людей, яких збив п'яний водій, правоохоронці визнали ... винними у ДТП» (автор – І. Біскупський), «Якби не преса, то й це побиття міліція «спустила б на гальмах»...» (автор – Н. Теліщак), «Вбивцю мого чоловіка міліція виправдала!» (автор – О. Гончаренко)); б) проблеми, що стосуються захисту репутації та приватного життя особи, щодо якої розпочато кримінальне переслідування («Школярка «підрізала» таксиста» (автор – І. Приступа), ««Сіячка доброго, розумного, вічного» (автор – Н. Теліщак) торгувала людьми», «Фермер Ігор Дацків: «Я – жертва міліцейсько-прокурорського рекету»» (автор – Л. Лазука), «Бійка між Барною і Капустою: далі буде?»» (автор – І. Біскупський)).

Висновки. Звісно, будь-яка кримінальна справа становить суспільний інтерес, позаяк злочин – це завжди посягання на встановлені суспільні відносини, однак захистом від відповідальності за дифамацію журналіст має користуватися тоді, коли буде доведено, що шкода, завдана підсудному внаслідок поширення про неї упереджених відомостей, виправдана увагою соціуму з огляду на винятковий характер вчиненого: «Тернопільські послідовники Остапа Бендера» (автор – Л. Лазука) (10-16 березня, №10(495), с. 4) [10].

При написанні кримінальних матеріалів важливою є:

А) добросовісність журналіста, актуальність на момент написання матеріалів та існування суспільного інтересу. Важливою є добросовісність журналіста. Доведення такого, на перший погляд, аж надто суб'єктивного критерію може видатися ще важчим за попередній, однак він може виражатись і в об'єктивованій формі, як-от: намагання різносторонньо висвітлити інформацію, звернення за коментарями до сторін: «На Говерлі понівечили Тризуб. Чи хтось відповідь?!» (автор – І. Біскупський) (9-15 червня, №23(508), с.1) [10].

Б) існування суспільного інтересу. Свого часу певне обурення могли викликати публікації, «Галицький інститут «приторговував» у Болгарії студентами» (автор – І. Приступа),

ще тоді, коли справа перебувала на стадії досудового розслідування. Однак чи мали журналісти оминати цю тематику або ж обирати інші формулювання, і при цьому мати змогу викликати необхідну увагу соціуму до більш ніж резонансної справи? [10; №32].

ЛІТЕРАТУРА:

1. Богданов Н. Справочник журналиста / Н. Богданов, Б.Вяземский – К.: Думка, 1981. – 627 с.
2. Журналистское расследование: от замысла до воплощения: Учебно-методическое пособие. Под общей редакцией Сивашевой М.Н., 2006. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.library.cjes.ru/online/?b_id=745. – Заголовок з екрану. – Мова рос.
3. Ким М. Жанры современной журналистики / М. Ким – М.: СПб, 2004. – 341 с.
4. Ким М. Журналистика: Методология профессионального творчества / М. Ким. – М.: СПб, 2004. – 545 с.
5. Ким М. Технология создания журналистского произведения / М. Ким. – М СПб, 2001. – 332 с.
6. Константинов А.Д. Журналистское расследование: История метода и современная практика / А.Д. Константинов. – М. : Олма-Пресс, 2003. – 480 с.
7. Корконосенко С. Основы журналистики / С. Корконосенко. – М.: Полиграф, 2002. – 214 с.
8. Лазутина Г. Основы творческой деятельности журналиста / Г. Лазутина. – М., 2004. – 227 с.
9. Михайлин І.Л. Основи журналістики / І.Л. Михайлин. Підручник. 5-те вид. перероб. та доп. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 496 с.
10. Нова Тернопільська газета, № 1, С. 4; № 4, С. 4; № 5, С. 5; № 7, С. 1, 3; № 8, С. 4; № 9, С. 4; № 10, С. 4; № 13, С. 4; № 14, С. 4; № 15, С. 5; № 16, С. 4; № 17, С. 4; № 19, С. 1; № 22, С. 1, 4; № 23, С. 1; № 24, С. 4; № 28, С. 4; № 30, С. 4; № 31, С. 4; № 32, С. 4; № 33, С. 1; № 35, С. 1, 4; № 36, С. 8; № 37, С. 1, 8; № 41, С. 10; № 44, С. 5; № 46, С. 4; № 48, С. 1, 4; № 49, С. 4;
11. Поляков Ю.А. Информационная безопасность и средства массовой информации / Ю.А. Поляков. – Учебное пособие — М.: ИМПЭ им. А.С. Грибоедова, 2004. – 236 с.
12. Порфімович О.Л. Проблема «експорту злочинності» з країн колишнього СРСР до країн розвинутої демократії (підхід журналіста і правника) [Електронний ресурс] / О.Л. Порфімович // Наукові записки Інституту журналістики. – Т. 5. – Режим доступу: <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=338> – Заголовок з екрану. – Мова укр.
13. Порфімович О.Л. Навчально-методичний комплекс з дисципліни «Журналістське розслідування» для студентів спеціальності «Журналістика» / О.Л. Порфімович. – К.: СПД Цимбаленко Є.С., 2007. – 40 с.
14. Правовое поле журналиста (настольная справочная книга). Под ред. В. Алексева. – М.: Славянский дом, 1997. – 641 с.
15. Прохоров Е. Введение в теорию журналистики / Е. Прохоров. – М.: МГУ, 2002. – 338 с.
16. Прохоров Е. Введение в теорию журналистики / Е. Прохоров. – М.: РИП-холдинг, 2003. – 220 с.
17. Скогорева О. Гипертекст в структуре содержания современной массовой газеты : средства его создания [Электронный ресурс] / О. Скогорева // Печатные СМИ. – №2. 2008. – Режим доступа : <http://www.mediascope.ru/node/217/>. – Заголовок з екрану. – Мова рос.
18. Тертычный А.А. Расследовательская журналистика / А.А. Тертычный. – Учеб. пособие. – М.: Аспект Пресс, 2002. – С. 383.
19. Федотов М.А. Правовые основы журналистики / М.А. Федотов. – Учебник для вузов. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2002. — С. 432.

Струганець Ю.

Науковий керівник – доц. Задорожна О. М.

ОСОБЛИВОСТІ СИНТАКСИЧНОЇ НОМІНАЦІЇ В УКРАЇНСЬКІЙ ФУТБОЛЬНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Сьогодні футбол є спортом «номер один» у світі. Гра збирає тисячі людей на стадіонах та мільйони біля моніторів. Популярність цього виду спорту пояснюється його доступністю, оскільки футбол можна грати практично всюди, лиш був би м'яч та бажання. Проте є чимало людей, які надають перевагу перегляду гри, а не участі у ній. І футболісти (професіонали й аматори), і глядачі активно послуговуються галузевою термінологією. На початку ХХІ століття футбольна термінологія – важливий і динамічний сегмент лексико-семантичної системи сучасної української літературної мови, тому потребує перманентних лінгвістичних студій.

Здійснено чимало досліджень, присвячених особливостям мови різних видів спорту (праці таких науковців, як Л. Бардіна, О. Боровська, Є. Вокальчук, С. Вокальчук, Л. Карпець, А. Кочур, Л. Назаренко, М. Паночко, І. Янків та ін.). У фокус уваги мовознавців здебільшого